

EFECTELE RADIERII SOCIETĂȚII COMERCIALE ASUPRA PERSONALITĂȚII SALE JURIDICE

De Gabriel Mihai

Abstract

In this article, the author examines the effects of deregistering the company on the legal personality, is deregistration may concern the registration of the company itself or only certain entries related to it, which were registered in the Trade Register, representing an operation which may take place at any time during the operation of the company or upon its cessation, following its dissolution and liquidation.

The structure and the content of the study reveal the comments on dissolution and liquidation, following which deregistration of the company from the Trade Register results, when the certificate for deregistration is issued, an action which certifies the cessation of business.

Finally, the legal effect of closing the procedure of liquidation and deregistration from the Trade Register shall be represented by the loss of legal personality and implicitly by its attributes: the legal capacity, the capacity to act and its assets. As long as the company ceased to exist and it does not own its assets anymore, whose entirety should be followed up by the judicial liquidator, it cannot stand trial anymore.

Keywords: *dissolution, liquidation, legal personality, assets.*

Personalitatea juridică constituie aptitudinea unei persoane juridice de a dobândi drepturi și de a-și asuma obligații. Pentru a putea fi titularul unor obligații sau al unor drepturi proprii o entitate trebuie să dețină capacitate civilă și patrimoniu propriu. Această aptitudine a persoanei juridice este exprimată prin încheierea de acte juridice civile de către organul de conducere. Personalitatea juridică îi conferă entității organizate calitatea de subiect de drept, caracterizat prin: a) atribute de identificare proprii (sediul propriu, denumire, emblemă); b) voință și interese proprii, pe care le exercită sau, după caz, le gestionează prin organele proprii; c) patrimoniu propriu, distinct de cel al constituentilor; d) naționalitate proprie, distinctă de cea a constituentilor; e) responsabilitate juridică proprie.

Calitate de subiect de drept pentru o societate comercială se dobândește prin înmatricularea acesteia în Registrul Comerțului (art. 41 din Legea nr. 31/1990). Sfârșitul capacității de exercițiu a persoanei juridice este marcat de momentul încetării capacității de folosință a persoanei juridice și coincide cu încetarea persoanei însăși. Potrivit art. 251 alin. 1 C. civ. "persoanele juridice supuse înregistrării încetează la data radierii din registrele în care au fost înscrise" [1].

Încetarea persoanei juridice [2], sfârșitul calității de subiect de drept civil se produce prin mai multe moduri între care cel mai frecvent este dizolvarea.

Dizolvarea persoanei juridice reprezintă prima fază a procesului de încetare a existenței societății aplicabilă în cazurile prevăzute de lege.

Operațiunile de dizolvare au numai rolul de a declanșa procesul de încetare a existenței societății comerciale și nu afectează personalitatea juridică a societății, întrucât această caracteristică este indispensabilă societății comerciale pentru îndeplinirea celorlalte proceduri care privesc lichidarea patrimoniului social [3].

Dizolvarea are ca efect direct și obligatoriu lichidarea persoanei juridice.

Lichidarea reprezintă a doua fază a procesului de încetare a existenței societății, subsecventă dizolvării și presupune anumite operațiuni privind lichidarea patrimoniului entității care, în final, să ducă la încetarea personalității juridice a acesteia. Din momentul deschiderii procedurii de lichidare administratorii nu mai pot întreprinde noi operațiuni, în caz contrar fiind ținuti personal și în solidar răspunzători pentru aceste acțiuni. **(art. 237¹ din Legea nr. 31/1990, republicată, instituie limitele răspunderii asociaților, atât pe parcursul desfășurării procedurilor de dizolvare, cât și în cadrul lichidării).**

Conținutul lichidării este format din ansamblul operațiunilor juridice care urmăresc realizarea activului și plata pasivului persoanei juridice intrată în procedura dizolvării. Valorificarea activului se efectuează prin încasarea drepțurilor ce i se cuvin de la alte subiecte de drept civil. Plata pasivului se realizează prin îndeplinirea obligațiilor pe care persoana juridică le are față de subiectul de drept civil. Cu alte cuvinte, după ce a intervenit dizolvarea, persoana juridică urmărește transformarea activului în lichidități și plata creditorilor, pentru ca, la finalul operațiunilor, să efectueze partajarea activului net ramas între asociați.

Prin intrarea în lichidare, societatea comercială își restrânge capacitatea de folosință, conform art. 248 alin. 2 C. civ., doar pentru efectuarea operațiunilor de recuperare a propriilor creanțe și distribuirea sumelor rezultate către creditorii [4].

În acest context, capacitatea civilă a persoanei juridice se menține pe durata lichidării pentru operațiunile necesare lichidării până la finalizarea acesteia (art. 233 alin. 4 din Legea nr. 31/1990). Principiul specialității capacității de folosință, aplicabil și pe durata lichidării suportă o reducere a limitelor sale, în sensul ca persoana juridică rămâne titulara aptitudinii de a avea drepturi și obligații civile exclusiv necesare realizării activului și plății pasivului; capacitatea de exercițiu a persoanei juridice se manifestă prin activitatea lichidatorilor (numiți de adunarea generală sau judecător).

Sfârșitul capacității de exercițiu a persoanei juridice este marcat de momentul încetării capacității de folosință, respectiv acela al încetării ființei persoanei juridice.

Persoana juridică dizolvată încetează pe data ultimului act de lichidare, atunci când se produc efectele lichidării, concretizate în moduri diferite: înregistrarea dizolvării la organul competent, înscrierea dizolvării și lichidării sau radierea din registrul persoanei juridice.

Potrivit **art. 31 din Legea nr. 359/2004**, în situațiile de dizolvare de drept, reprezentantul legal al societății comerciale are obligația de a numi și înregistra în registrul comerțului lichidatorul, în termen de 6 luni de la data împlinirii termenului de recurs împotriva încheierii de dizolvare.

Conform art. 260 alin. 6 din Legea nr. 31/1990, lichidatorii au obligația de a solicita radierea societății din registrul comerțului în termen de 15 zile de la terminarea lichidării. Distinct de obligația lichidatorilor de a formula cererea de radiere, radierea se poate face în acest caz și din oficiu.

Dispoziția judecătorului sindic privind descărcarea parțială a lichidatorului de îndatoriri și responsabilități, cu menținerea celor privind recuperarea creanțelor, nu echivalează cu prelungirea capacității de folosință a persoanei juridice, întrucât numai legea stabilește momentul și condițiile încetării persoanei juridice. Dispozițiile art. 251 C. civ. sunt de ordine publică, iar de la acestea nu este permisă derogarea printr-o dispoziție judecătorească.

În baza hotărârii judecătorului sindic de închidere a procedurii falimentului, se dispune radierea societății din registrul comerțului, ultima etapă a procedurii prin care încetează societatea comercială.

Radierea din registrul comerțului este o operațiune de ștergere din acest registru special a unei anumite înregistrări efectuate anterior; nu constă în eliminarea însăși a înregistrării anterioare, ci în înregistrarea mențiunii privitoare la această radiere. Radierea poate privi însăși înregistrarea societății comerciale sau numai anumite mențiuni privitoare la aceasta care au fost înregistrate în registrul comerțului, fiind o operațiune care poate avea loc oricând în cursul funcționării societății comerciale ori la încetarea acesteia, în urma dizolvării și lichidării.

Radierea marchează încetarea deplină a capacității de folosință a societății comerciale, deoarece, pe perioada care este cuprinsă între dizolvare și radiere, fie că se urmează etapa lichidării, fie că nu, societatea păstrează o capacitate de folosință restrânsă, putând încheia actele necesare în vederea lichidării, în mod similar capacității de folosință restrânse existentă între momentul întocmirii actului constitutiv și data înmatriculării societății, când aceasta poate încheia actele juridice necesare dobândirii personalității sale juridice. Societatea își păstrează personalitatea juridică, pentru operațiunile lichidării, până la terminarea acesteia.

Societatea comercială se radiază din registrul comerțului în următoarele situații:

- situația radierii intervenite atunci când societatea comercială a parcurs etapa lichidării, iar radierea urmează a fi făcută la cererea lichidatorilor sau din oficiu (**art. 260 din Legea nr. 31/1990**).

- situația unei dizolvări de drept, în care societatea nu a mai parcurs etapa lichidării, dar în care legiuitorul a considerat ca fiind de interes public acordarea posibilității efectuării unei radieri a societății comerciale, chiar dacă nu a fost realizată lichidarea patrimoniului acesteia; în acest caz, radierea se dispune din oficiu (**art. 31 din Legea nr. 359/2004**).

- situația în care, ulterior pronunțării de către instanță a dizolvării unei societăți comerciale, asociații nu procedează la numirea unui lichidator și nicio persoană interesată nu adresează judecătorului delegat o cerere de numire a unui lichidator în termen de trei luni de la data rămânerii irevocabile a hotărârii de dizolvare, se dispune radierea persoanei juridică din oficiu din registrul comerțului, prin încheiere a judecătorului delegat pronunțată la cererea Oficiului Național al Registrului Comerțului. (**art. 237 alin. 8 și 9 din Legea nr. 31/1990**)

Încheierea de radiere se înregistrează în Registrul Comerțului, se comunică persoanei juridice la sediul social, **Agenției Naționale de Administrare Fiscală** și Direcțiilor Generale ale Finanțelor Publice Județene și a Municipiului București, pe cale electronică, se afișează pe pagina de internet a **Oficiului Național al Registrului Comerțului** și la sediul Oficiului Registrului Comerțului, în raza căruia societatea își are înregistrat sediu.

În urma dizolvării și lichidării se va obține radierea societății comerciale din registrul comerțului, dată de la care se va elibera certificatul de radiere, act care atestă încetarea firmei. Dacă vor rămâne bunuri în patrimoniul societății, după plata tuturor creditorilor acestea vor trece în patrimoniul asociatului/acționarului, obținându-se, în acest scop, de la registrul comerțului un certificat al dreptului de proprietate asupra bunurilor[5].

Încheierea definitivă privind radierea unei societăți comerciale, în condițiile reglementate prin art.31 alin. 5 din Legea nr. 359/2004 are drept consecințe încetarea societății ca persoană juridică, încetând astfel și capacitatea sa procesuală de folosință (condiție obligatorie pe care instanța trebuie să o analizeze în orice procedura judiciară, astfel încât, jurisprudența a apreciat că nu poate avea calitatea de subiect al procedurii de lichidare judiciară în temeiul Legii nr. 85/2014, o societate lipsită de asemenea capacitate procesuală)[6].

Oficiul Registrului Comerțului constată dizolvarea de drept a societății debitoare în conformitate cu dispozițiile art. 31 alin. 1 din Legea nr. 359/2004 și procedează la radierea din oficiu a acesteia, situație în raport de care societatea nu mai există din punct de vedere juridic, nu mai are nici personalitate juridică și nici patrimoniu și, ca atare, nu poate fi subiect al procedurii insolvenței, fiind evocate în acest sens prevederile art. 41 C. pr. civ., potrivit cărora numai persoanele care au

folosința drepturilor lor pot sta în judecată, capacitatea de folosință a societății comerciale subzistând atât timp cât exista personalitatea sa juridică, din momentul înregistrării în registrul comerțului și până la radiere.

Încheierea de radiere a unei societăți poate fi înregistrată în registrul comerțului, numai după ce va fi pronunțată, după închiderea procedurii de lichidare, în condițiile legislației privind procedura insolvenței[7]. La încetarea persoanei juridice, bunurile și drepturile acesteia se transmit fie la persoana juridică succesoare, fie la constituent (cu condiția ca acestea să reprezinte un surplus valoric față de totalul datoriei persoanei juridice care încetează).

Efectul legal al închiderii procedurii de lichidare și radierii societății din registrul comerțului, îl constituie, pierderea personalității juridice și implicit attributele acesteia: capacitatea de folosință[8], de exercițiu și patrimoniu. Atât timp cât societatea și-a încetat existența și nu mai are un patrimoniu a cărui întregire să se urmărească de către lichidatorul judiciar, aceasta nu mai poate sta în judecată, potrivit art. 41 alin. 1 C. pr. civ. Din punct de vedere juridic, dacă personalitatea juridică (inclusiv capacitatea de folosință a persoanei juridice) subzistă și după radiere, în condițiile în care prin hotărârea de închidere a procedurii falimentului, instanța a dispus în sarcina lichidatorului menținerea responsabilității urmării recuperării creanțelor societății.

Calitatea procesuală a unei persoane juridice poate fi transmisă în cursul procesului unei alte persoane care nu a participat la proces (la încheierea actului), succesori, care preiau prin transferarea legal sau convențională a drepturilor și obligațiilor, poziția procesuală a antecesorului de drept. Succesorilor persoanei juridice, avânzi-cauză (*habentes causam*) le sunt transmise drepturile antecesorului, fiind îndrituiți să profite de efectele actului juridic încheiat de acesta sau, după caz, sunt ținuti să suporte aceste efecte, datorită legăturii sale juridice cu una dintre părțile aceluși act juridic)[9].

Calitatea procesuală a părților (*legitimatio ad causam*) semnifică condiția privind identificarea persoanei care este parte în proces și exercită acțiunea civilă (*legitimare activă*)/sau împotriva căreia este exercitată acțiunea (*legitimare pasivă*).

În privința legăturii dintre personalitatea juridică a unei societăți comerciale și calitatea sa procesuală, poate fie evidențiată soluția dintr-o cauză arbitrală în care tribunalul arbitral[10] a fost investit de către reclamantă (societate comercială) cu o cerere având drept obiect principal rezilierea unor contracte de arendă și în subsidiar constatarea încetării contractelor ca efect al radierii din registrul comerțului a arendatorului (societate comercială). Acțiunea a fost intentată și împotriva celui de-al doilea pârât, a asociatului unic persoană fizică /administrator.

Potrivit clauzelor din contractele de arendă, tribunalul arbitral a reținut că în ipoteza existenței unui caz de încetare a persoanei juridice a arendatorului, obligațiile acestuia trec la succesorii săi; astfel, s-a reținut, fără echivoc, obligația succesorului arendatorului, a cărui existența ca subiect de drept a încetat la momentul radierii, de a înștiința consiliul local, ce a operat înregistrarea contrac-

tului de arendă, cu privire la subrogația în drepturile și obligațiile antecesorului său. Din înscrisurile aflate la dosar, nu a reieșit că succesorul a îndeplinit obligația care îi incumba. Mai mult nici nu au fost efectuate procedurile privind lichidarea societății.

În cauză pârâțul persoană fizică a invocat excepția lipsei calității procesual pasive.

Dat fiind faptul că arendatorul a încetat să existe de la data radierii sale din registrul comerțului, astfel cum rezultă din mențiunile din registrul comerțului, conform principiului simetriei actelor juridice coroborat cu art. 41 alin. 1 din Legea nr. 31/1990 s-a constatat că odată cu încetarea existenței personalității juridice a arendatorului, a încetat și capacitatea de folosință și exercițiu a tuturor drepturilor sale. În atare situație, s-a reținut de către tribunalul arbitral că, după încetarea societății prin radiere, încetează și calitatea de asociat și/sau de administrator a persoanelor care au activat în cadrul acelei societăți; calitatea procesuală pasivă a societății, după lichidarea acesteia, existând numai dacă litigiul a fost declanșat în timpul existenței societății, lucru posibil, întrucât, conform art. 85 alin. 2 din Legea nr. 31/1990, republicată, iar hotărârea judecătorească obținută împotriva societății este opozabilă oricărui asociat). Raportat la data declanșării litigiului pendinte arbitrajului, precum și la informațiile emise de Oficiul Registrului Comerțului, potrivit cărora societatea a fost radiată, cu mult înainte de începerea arbitrajului, tribunalul arbitral a admis excepția lipsei calității procesuale pasive a asociatului persoana fizică/ administrator.

Tribunalul a concluzionat că societatea pârâtă nu mai avea capacitate procesuală de folosință, în referire la art. 41 C. pr. civ. care stabilește că orice persoană care are folosința drepturilor civile poate să fie parte în proces, iar capacitatea de folosință constă în aptitudinea unei persoane de a avea drepturi și obligații pe plan procesual^[1].

După finalizarea acestor operațiuni, persoana juridică încetează efectiv să mai existe, ne mai fiind considerată o entitate juridică, economică și socială. Astfel, pornind de la norma generală reprezentată de Codul civil, prin Legea nr. 31/1990 se instituie **norma specială în ceea ce privește constituirea, funcționarea, dizolvarea și lichidarea unei persoane juridice, în speță a societăților comerciale, indiferent de forma de funcționare a acestora** (în nume colectiv, în comandită simplă, pe acțiuni, în comandită pe acțiuni și cu răspundere limitată).

[1] Stanciu Cărpenu, *Tratat de drept comercial român*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 275.

[2] Transformarea persoanei juridice nu se confundă cu reorganizarea și nici cu dizolvarea acesteia, toate constituind moduri de încetare a persoanei juridice (art. 227 din Legea nr. 31/1990). Efectele transformării presupun încetarea unei

persoane juridice și înființarea, în locul ei, a altei persoane juridice, cu statut juridic diferit față de acela al persoanei juridice încetate.

[3] Curtea de Apel Constanța, Secția comercială, *Decizia civilă nr.193/com/24.11.2008*.

[4] Curtea de Apel București, Secția a VI-a civilă, *Decizia civilă nr.1725 din 24.09.2013*.

[5] T. Prescure, R. Matei, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 405-406.

[6] Curtea de Apel București, Secția a VI-a comercială, *Decizia comercială nr.381/R/13.03.2007*, pronunțată în dosarul nr. 23422/3/2006.

[7] Încheierea de radiere urmează să fie comunicată și administrațiilor publice locale unde persoana juridică deține bunuri. Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția de contencios administrative și fiscal, *Decizia nr.2781/12.06.2014*.

[8] Prin sentința civilă nr. 3175/27.03.2013, pronunțată de Tribunalul București, secția a VII-a civilă în dosarul nr. 35579/3/2012, a fost admisă excepția lipsei capacității de folosință a creditoarei, fiind respinsă cererea de deschidere a procedurii falimentului împotriva debitoarei, ca fiind formulată de o persoană lipsită de capacitate de folosință.

[9] În acest sens, art. 1282 alin. 1 C. civ. prevede că „la moartea unei părți, drepturile și obligațiile contractuale ale acesteia se transmit succesorilor săi universali sau cu titlu universal, dacă din lege, din stipulația părților ori din natura contractului nu rezultă contrariul”, legiuitorul scăpând însă din vedere că nu numai persoanele fizice, ci și persoanele juridice pot fi părți în raporturile juridice contractuale. Art. 1282 alin. 2 C. civ. dispune că „drepturile, precum și, în cazurile prevăzute de lege, obligațiile contractuale în strânsă legătură cu un bun se transmit, odată cu acesta, succesorilor cu titlu particular ai părților”.

[10] Curtea de arbitraj comercial și maritim Constanța, *Sentința arbitrală nr. 2/12.03.2015*

[11] Curtea de Apel Oradea, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, *Decizia nr.576/07.11.2013*.